

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองเพื่อจัดการ
สิ่งแวดล้อมชุมชนจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นางสาวณัฐชานันท์ จงคำ

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

บทคัดย่อ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสภาพการผังเมืองของชุมชนเทศบาลตำบลจอมทอง ศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเทศบาลตำบลจอมทอง ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางที่ส่งเสริมและพัฒนากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจำนวน 361 ครัวเรือน ด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาลักษณะทางสภาพการผังเมืองของชุมชนจอมทองพบว่า ชุมชนจอมทองมีลักษณะทางกายภาพ การอยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนหนาแน่นตามเส้นทางคมนาคม ถนนสายหลักทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (ถนนเชียงใหม่ – ฮอด) มีการใช้ที่ดินลักษณะเป็นรูปดาวตามทฤษฎีรูปดาว (Star Theory) ของ Hurd Richard M., (ม.ป.ป.) ที่มีการขยายตัวของเมืองจากบริเวณศูนย์กลางของเมืองที่เป็นที่รวมของเส้นทางคมนาคมสายหลักของเมือง ด้วยอิทธิพลของเส้นทางคมนาคม ส่งผลทำให้เมืองขยายตัวออกไปตามเส้นทางรถยนต์ ประชาชนส่วนใหญ่จะนิยมอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นบริเวณใกล้เคียงกับเส้นทางคมนาคมดังกล่าวในระยะเวลาที่สามารถเดินทางไปถึงได้สะดวก และภายในตัวเมืองได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ดีขึ้น และประชาชนภายในเมืองก็นิยมใช้รถยนต์กันมากขึ้น พื้นที่ว่างที่อยู่ระหว่างเส้นทางคมนาคมมีประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่กันหนาแน่น พื้นที่ว่างดังกล่าวก็เชื่อมต่อกลายเป็นพื้นที่เดียวกัน

ผลการศึกษาระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า การมีส่วนร่วมจากประชาชนยังมีค่อนข้างน้อยเนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนยังไม่ทั่วถึง ความรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการวางผังเมืองค่อนข้างน้อย มีความเข้าใจเกี่ยวกับการทำให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยนั้นเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผังเมือง การวางผังเมืองทำให้ชุมชนบางส่วนสูญเสียประโยชน์ ตลอดจนการวางผังเมืองเป็นเรื่องของอนาคตไม่มีความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างน้อย โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองชุมชนจอมทองเกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการวางผังเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการสื่อสาร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง และปัจจัยด้านการวางผังเมืองจากส่วนกลางและกฎหมายผังเมือง

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนจอมทอง ส่วนใหญ่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำองค์กรท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชน จึงมีการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบาย วิสัยทัศน์และบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวางผังเมืองมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ หรือโครงสร้างทางสังคมมากกว่าการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง นโยบายของรัฐที่ไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน ส่งผลให้การวางผังเมืองไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้จึงมีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยควรให้ความสำคัญและมุ่งส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง และควรมีการให้ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการวางผังเมืองชุมชนเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวางผังเมืองชุมชนควรมีการณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่ชุมชนได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการวางผังเมืองในช่องทางต่างๆ ให้มากขึ้น ควรมีการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการหาแนวทางและดำเนินการวางผังเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือการวางผังเมืองควรคำนึงถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้การวางผังเมืองมีความสอดคล้องกับสภาพชุมชน

Thesis Title	Public Participation in Urban Planning for Environmental Management of Chomtong Community, Chomtong District, Chiang Mai Province
Author	Miss Natthaya Chongkham
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Thesis Advisor	Professor Dr. Anurak Panyanuwat

ABSTRACT

The main objectives of this study were (1) to study the urban planning characteristics of Jomthong municipality community, Jomthong district, Chiang Mai province; (2) to study the participation levels of the people and factors affecting their participation in urban planning of this community; and (3) to find out the problems, obstacles, and measures for promoting and developing the people participation in urban planning for environmental management. Data were collected by using a set of questionnaires from 361 the household leader samples. Then, the collected data were analyzed by using frequency distribution, percentage, means and standard deviation. The results of the study were as follows.

The study found that there was a high population density along the main road number 108 (Chiang Mai – Hot). Their land use was on the star type relating to Richard M. Hurd's star theory, that has been extended from the urban center, playing as the urban or township center and also the town's main communication center. The majority of people like to live together with a high density nearby the main roads with communicable and comfortable distance. Roads have been found with better improvement. The people like using cars increasingly. The open spaces along the main roads were occupied with high density of residents, making the areas joining with each other as the same connected areas.

The study found that the people's participation was at a low level, because of low degree of information coverage over the people, low level of knowledge and understanding

toward urban planning, misunderstanding of the urban planning officials' roles, losing of their beneficial advantages, and their perception of the future urban planning as the impossible matter. The factors affecting the people's participation consisted of the internal and external factors of the community. The internal factors consisted of knowledge and understanding of urban planning for environmental management, social, economic and communication factors. The external factors were social and political factors, and also the town planning factors from the central Government and urban planning laws.

The problems and obstacles of the people participation in urban planning were found at a moderate level. Those problems were caused by the changes of local organization or community leaders, changes of policy, vision and roles. Urban planning was found as the matter focusing on economic or social structures much more than protecting the community environment. The people lacked of participation on planning process. The Government's policy was found not relating to the community situation and needs.

Based on the findings of this study, some recommendations were given as that the Government and private organizations should continuously promote people participation with knowledge and understanding of urban planning for environmental management. More campaigns and publications on town planning should be established through various communication channels. Mutual and inter-agency coordination should be encouraged among the governmental, private and people sectors with an awareness of community's social and cultural circumstances.